

Jukka Ruoskanen:

SIVUAURINKO

Ursa Minor 5/91

Halot - Halos

VILKAS KESÄ

Kesälomamatkan jälkeen yllätys oli melkoinen, kun selasin saamiani havaintoraportteja kesän ajalta. B-lomakkeita oli runsain mitoin, joista pääosa oli Jarmo Moilasen käsialaa ja todella tyylikkäitä piirroksia. Jarmo olikin urakoinut itselleen selvästi kesän parhaan havaintomateriaalin. Myös muita havaintoja on kertynyt runsaasti, joten pitemmittä puheitta voinemme siirtyä itse asiaan.

TOUKOKUU

Toukokuu ohitettiin hyvin vaisuissa merkeissä. Vain muutama mukava halonäytelmä havaittiin tänä aikana. Hieman tavanomaista parempaa pilveä oli liikkeellä 13.5, jolloin kaikilla havaintopaikoilla nähtiin 46 renkaita. Jyväskylässä kentällä oli kaksi eri havaintopistettä; Siriuksen kuuden havaitsijan ryhmä sekä Jarmo Moilanen. Näillä molemmilla paikoilla havaittiin hyvin yksimielisesti 46 ylläsivuava. Siuntiossa tavaomaisen näytelmän yhteydessä näkyi todella tyylikäs paksu matalan auringon 46 allasivuava. Se näkyi kymmenisen minuuttia. Myös Helsingissä Pia Rämä näki 46 renkaan. Lisäksi Turussa Vajannon sisarukset näkivät 46 renkaan. Vielä loppukuusta (28.5.) Krista ja Tiia havaitsivat 46 alla- sekä ylläsivuavan. Kyseiset halot olivat raportin mukaan "hyyyvin heikkoja".

KESÄKUU

Kesäkuun kahdeksas päivä oli hieno halopäivä. Halomuotojen määrä ei päästä huimannut, mutta visuaalisesti päivä tarjosi kyllä melkoisen näytöksen. Siuntiossa oli mahdollista seurata täysien 22 sivuavien muotoa yhtäjaksoisesti reilut kaksi tuntia. Siitä hetkestä kun sivuavat ylipäätään voivat 360 pituisina esiintyä aina auringon etelässäolohetkeen (52 astetta) asti. Lisäksi väriskaala oli lähes täysi sivuavien kaikissa osissa kirkkaudesta puhumattakaan. Oulussa Jari Piikki seurasi näytelmää myöskin aamupäivällä, ja hänen kommenttinsa kertovat halojen olleen hurjia myös siellä. Oulussa ja Siuntiossa näytelmä poiki pitkän HR:n ja 46 allasivuavat. Oulu veti päivän pisimmän korren 120 SAurien mitalla, jotka yrityksistä huolimatta jäivät Siuntiossa näkemättä. Muut havaintopaikat jäivät ilman "all-sky" näytelmää, mutta hyvin kehittyneet sivuavat olivat dominoiva piirre kaikissa näytelmissä.

24.6. oli melko ristiriitainen päivä halomuotojen suhteen. Merellä Härnösandin tienoilla Jouko Markkanen ja Krista Vajanto havaitsivat tavallisen 22 renkaan seurana 9 ja 18 asteen renkaat. Näytelmästä ei ole sen kummempaa infoa, sillä havainto on listalomakkeella. Turussa Tiia Vajanto nappasi kirkaalta horisonttirenkaalta hyvin kirkaan 120 SAurin. Tämä näytelmä oli tyypillisesti melko lyhytaikainen.

26.6. Pääkaupunki iskee. Asialla vanhat konkarit Mika Bray ja Veikko Mäkelä. Näytelmä muistuttaa olemukseltaan kevään 27.4. haloa. Tälläkin kerralla helmenä lyhytaikainen HR, 120 SAur (vain Brayllä) ja Vasta-aurinko (vain VM:llä). Todella merkittävää tässä havainnossa on se, että Veikko sai napattua valokuvan VAurista. Lisäksi tuo VAur ilmestyi kahdeksi minuutiksi tasaiseen Cirrostratukseen, joten tässä meillä on taas sellainen

korkean auringon yksinäinen VAur. Tällä kertaa positiivista on todellakin se, että havainto on VARMA. Myöhemmin illalla Juvalla Jari Piikki havaitsee tavanomaisen mutta hienon auringon suunnan multihalon. Myöskin Jorma Lameranta lähetti minulle havainnon, joka oli tehty 26.6. Kyseisen havainnon hienoin halomuoto on 46 ylläsivuava.

29.6. alkaa Jarmo Moilasan kuukauden kestävä multihalojen sarja. Tämä ensimmäinen havainto on melko vaisu johtuen Jarmon huonoista havaintomahdollisuuksista työn vuoksi. Näytelmässä on kuitenkin 46 allasivuava, jota voi pitää melko kovana halomuotona.

HEINÄKUUN JA KOKKOLA

Kolmas päivä heinäkuuta havaittiin vuoden toiset vastaaurinkokaaret tyyppiä Wegener. Asialla JM (Moilanen) Kokkolassa. Näytelmä oli selvästi kaksiosainen puolen tunnin sisällä. Ensin oli pylväskidevaihe, jolloin Wegenerien lisäksi taivaalla oli HR ja kirkas 22 ylläsivuava. Jonkin ajan kuluttua Wegenerit hävisivät, ja tilalle tuli 120 SAur. Myöskin auringon suunnalla SAurit olivat saaneet enemmän potkua sivuavien himmetessä.

Seuraavana päivänä (4.7.) näytelmätyyppi vaihtui radikaalisti. Pylväskiteet olivat saaneet pyramidikärjet, ja tähän aiheutti keskikirkkaan 9 renkaan taivaalle. JM:n fotossa 9R on kuulemma jo hiipumassa, mutta silti se näkyy hyvin selvänä. Ja huomio 22 renkaasta tukee jälleen edellisiä havaintoja pyramidikidehalojen yhteydessä; 22 rengas oli leveä. Fotossa on havaittavissa sama efekti, mutta mitään toista rengasta siinä ei näy.

6.7. jälleen selvä kaksiosainen näytelmä, kuin suoraan oppikirjasta. Puoli seitsemän maissa JM huomasi muutoin ZYKistä ja SAureista koostuvassa näytelmässä himmeän HR:n ja 120 SAurin. Tätä vaihetta kesti parikymmentä minuuttia. Sitten hieman reilun tunnin kuluttua pylväskidekama iski taivaalle synnyttäen tietysti 22 ylläsivuavan ja myös molemmat 46 sivuavat. 46 sivuavista selvästi parempi oli allas, joka saavutti maksimissaan paremman kirkkauden ja värit kuin ylempi sukulaisensa. Taivaalla oli myös SAurit ja ZYK.

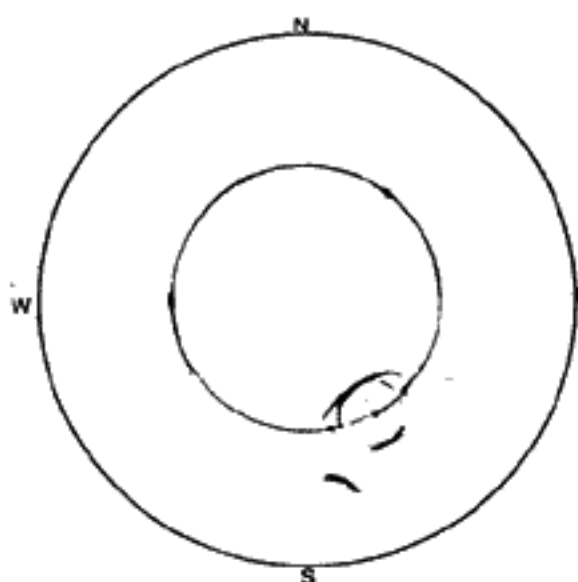
26.7. Turussa Krista ja Tiia Vajanto havaitsevat tyypillisen multihalon; horisonttirenkaan pätkiä taivaalla, ja molemmat 120 sivuauringot. Ilmeisesti pilvimateriaali siirtyi idemmäksi, sillä seuraavana päivänä (eli 27.7.) Kokkolassa tapahtuu jälleen. Iltapäivällä JM havaitsee todellisen erikoisuuden: alakuperan Parryn kaaren! Raportti on tosin epävarma ilmiön keston (puoli minuuttia) ja havainto-olosuhteiden vuoksi. Havaintoa puoltaa kuitenkin se tosiasia, että Jarmon piirros vastaa täysin simulaatiota ja se, että myöhemmin päivällä näkyi kirkas ja värikäs tavallinen yläkovera Parry. No, eihän näiden perusteella voi ilmiötä mennä arvailemaan, ja havaitsijan omat kommentit ovat sen verran synkkiä, että taidamme unohtaa koko jutun. Valokuva tällaisissa tapauksissa on toki lähes välttämätön. Tällä kertaa Jarmolla ei kuitenkaan ollut kuvaamiseen mahdollisuuksia. Päivän varsinainen näytelmä kuitenkin oli vasta alullaan. Aluksi halomuodot olivat kohtalaisen vaisuja, mutta sitten kello 16.50 rävähti taivaalle hieno maksimi. Tällöin näkyi jo tuo edellä mainittu yläkovera Parry, 46 allasivuavat sekä 120 sivuaurinko. Maksimi venyi aika pitkäksi; puoli tuntia. Yleensä nämä tämäntyyppiset näytelmät kirkastuvat ja himmenevät hetkessä.

ELOKUU

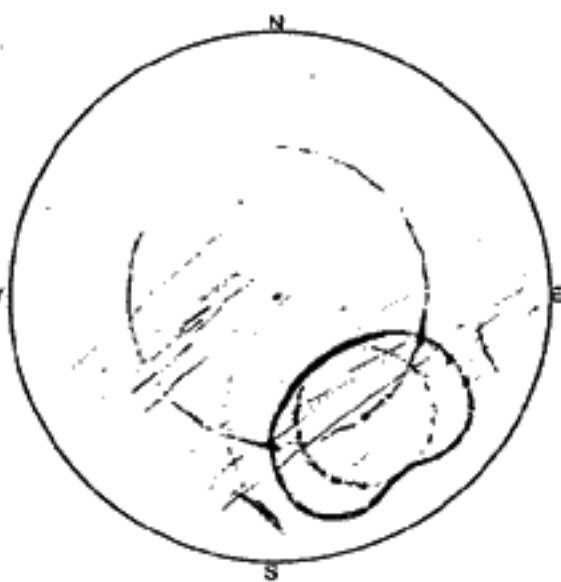
Cygnus-kesätapaamisen aikana halotarjonta oli runsasta. Tuon aikavälin 1.-4.8. aikana nähtiin yhteensä kuusi haloa. Näistä parhaimmaksi nousi toisen päivän näytelmä, jota oli havaitsemassa todella monta jaostolaista. Tarkkaa lukua en muista paikan päältä, mutta havaintoja on saapunut yhdeksältä havaitsijalta. Näytelmä alkoi kehittyä puoli kahdentoista maissa, jolloin taivaalle ilmestyi äärettömän himmeä HR. Parannusta asiaan oli kuitenkin tulossa, sillä puoli yhdeltä taivaalla oli jo yli 300 asteen pituinen (joskin melko rupuinen) HR ja idän puoleinen 120 SAur. Sivuaivat olivat kelvolliset, ja sittenhän siinä jo eläteltiin toiveita paremmastakin, mutta toisin kävi... No, jokatapauksessa havaitsijat olivat tyytyväisiä näkemäänsä. Muutamia poikkipuolisia kommentteja kuului DS-porukan taholta halohavainnoinnin tarpeellisuudesta, mutta tähän kuuluu asiaan...

Yksi värikäs Parryn kaari näkyi Siuntiossa 10.8. muutoin tavallisen näytelmän yhteydessä, mutta tämän jälkeen onkin sitten ollut kuolonhiljaista. Ohessa on kuluneen Elokuun koodaus-
taulukko pitkästä ajasta. Elokuu oli havaitsijamäärien kannalta kuluneen jakson paras kuukausi, siksi se on nyt koodattu.

Tässäpä taisi olla kaikki, joten hyviä havaintoilmoja kaikille!

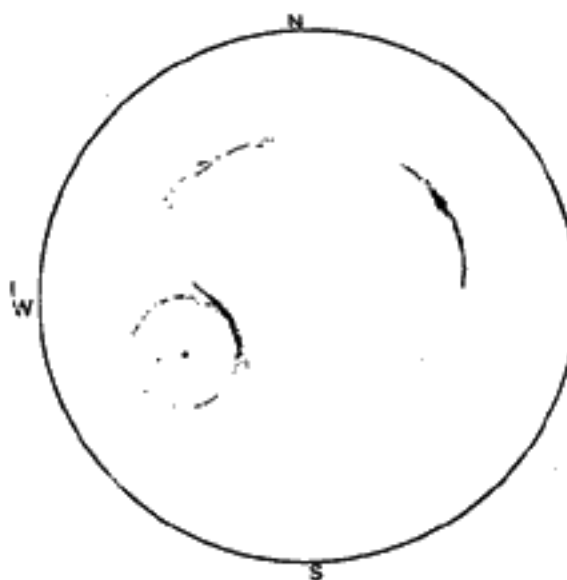
8.6. Oulu, 1020
Jari Piikki

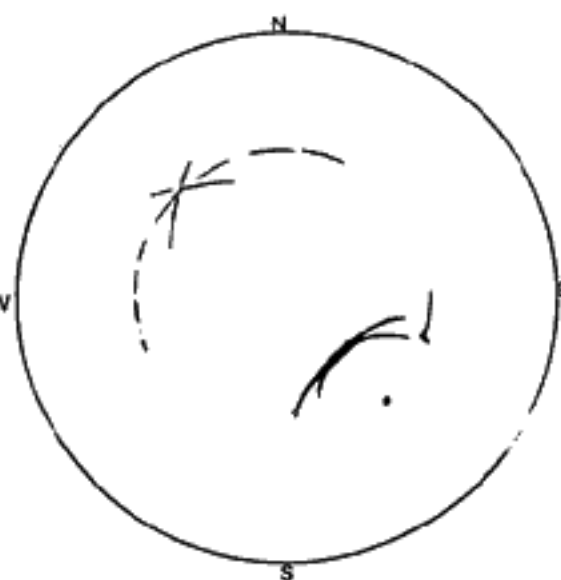
8.6. Siuntio, 1100
J.Ruoskanen

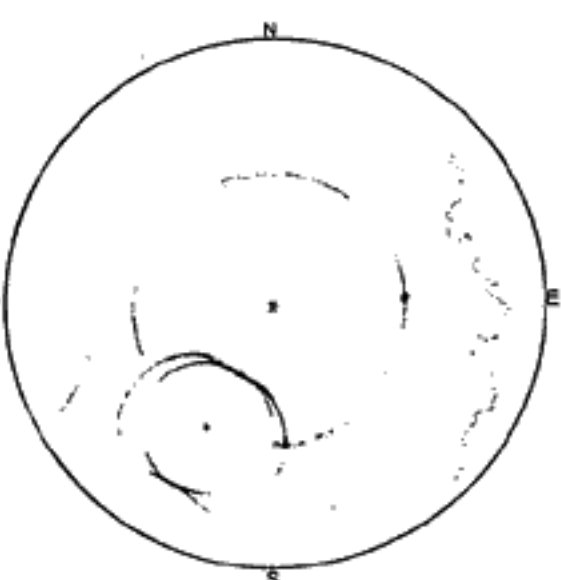
26.6. Helsinki,
1530 Mika Bray

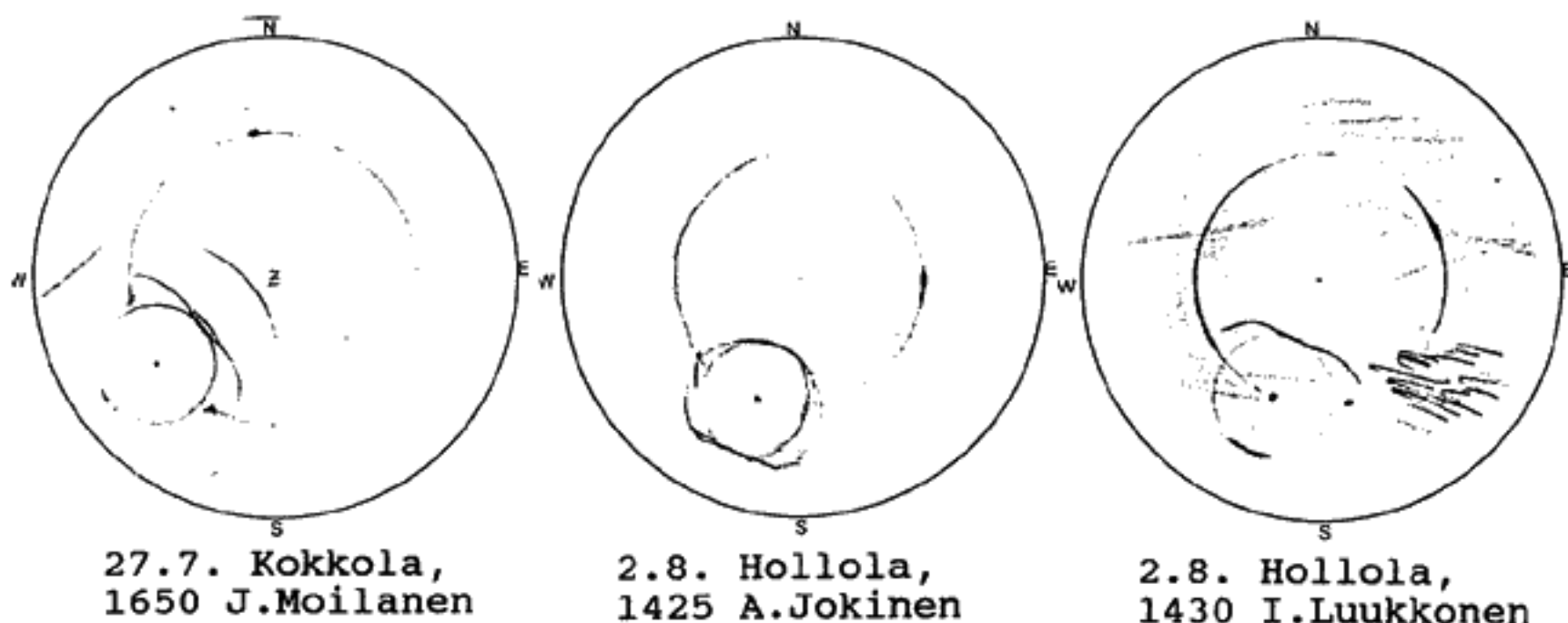
26.6. Helsinki,
1640 V.Mäkelä

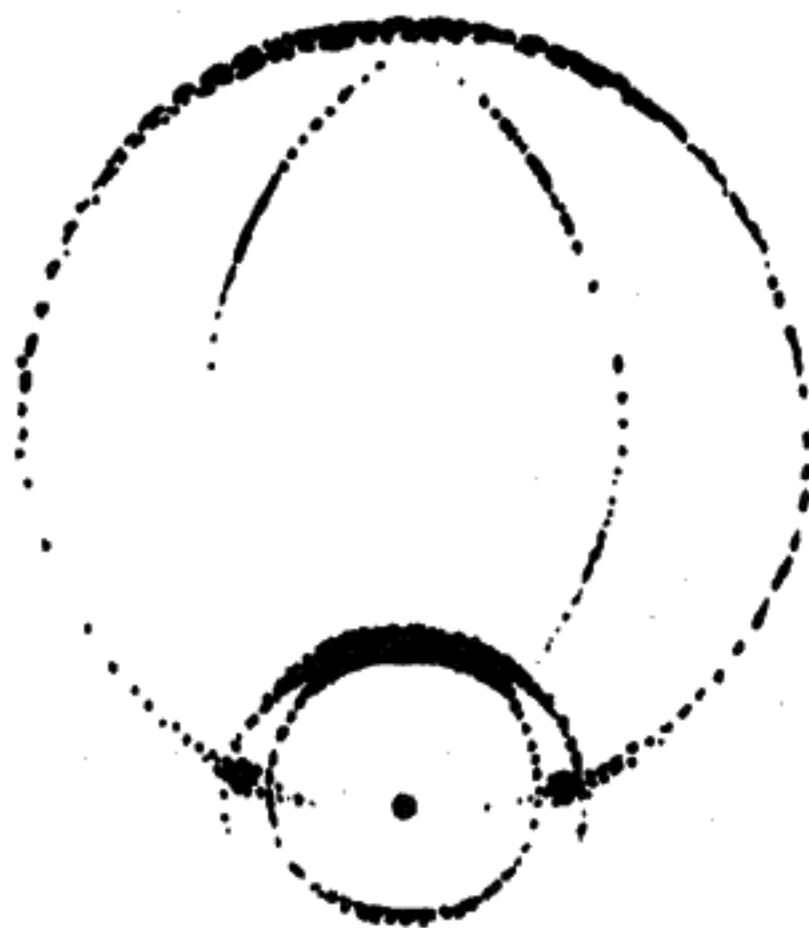
3.7. Kokkola,
1025 J.Moilanen

27.7. Kokkola,
1515 J.Moilanen

Oikealla olevan piirroksen sain käsiini vasta hyvin myöhäisessä vaiheessa tähän UMi-juttuun nähden, joten siitä on nyt tässä vain pieni juttu. Havainnon tekijä on Timo Nevala Jurvasta. Hän lähetti oheisen piirroksen lisäksi ottamiaan valokuvia, joissa näkyy hyvin tuo värillinen Wegener. Havainto on tehty 27.7 kello 16 tienoilla (vrt. J.Moilasen havaintoa). Timon mukaan Wegener oli puertava sekä myös hiukan vihreä. Näytelmä oli muutenkin melko hieno kuvien perusteella, mutta tuo kirkas Wegener kruunasi kaiken.

ENGLISH SUMMARY

The summer seemed to be better time for halo observing than the spring. The number of halos observed during the summer was about the same as during the spring. The most noticeable difference between summer and spring this year was the quality of the halodisplays. Most of the interesting halos were observed in Kokkola by Jarmo Moilanen. The most interesting haloforms which were reported are: The anthelic arcs of Wegener, 9 and 18 degree halos and the Anthelion. The Anthelion is very sure, because Veikko Mäkelä took a photo of it. Well, that is about all this time, and please forgive me my bad English.